

İş İlanları Üzerinden Çevirmenden/Çeviriden Beklenenlere Bir Bakış¹

A Glance at The Expectations from Translators/Translations over Job Postings

Araştırma/Research

Ayşe Sırma YALÇINDAĞ

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, fen-edebiyat fakültesi, İngilizce mütercim ve tercümanlık bölümü, aysesirmayalcindag@aydin.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/ 0000-0002-5391-4389

ÖZET

Çevirmen olarak çalışmak isteyenlerden piyasada ne gibi beklentilerin olduğunu bilmenin hem öğrenciler hem de eğitimci açısından faydalı olacağını söylemek mümkündür. Günümüzde çeviri öğrencileri, özellikle çeviri teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak bu alanda çalışma olanaklarının daha kısıtlı hale geldiğini düşünüyor olabilirler. Bu çalışma, günümüz Türkiye’inde çevirmenden beklenenlerin ve bu arada mümkünse beklenti normlarının, yani çeviriden beklenenlerin neler olabileceğini anlamak üzere bir kapı aralamayı amaçlamaktadır. Bu çalışmanın diğer bir amacı ise ileride yapılacak benzer çalışmaları karşılaştırmak üzere bir örnek oluşturmak ve böylece çeviri piyasasının ve çevirmenden beklentilerin ne yönde ilerlediğini saptamaya yardımcı olmaktır. Bu amaçla 23 Mayıs 2024 ve 24 Mayıs 2024’te iki internet sitesinden ‘tercüman’ anahtar sözcüğüyle bulunan iş ilanları çalışmanın başlangıç noktasını oluşturmuştur. Bunlardan, sadece ‘çevirmen’ veya ‘tercüman’ sözcüklerini unvan olarak içerenler veya iş tanımında çeviri bulunanlar çalışma kapsamına alınmıştır. İlanlar; istenen dil ve ikinci dil, yapılacak çeviri türü (sözlü/yazılı), çevirinin yanında çevirmenin yapması beklenen başka işler, gerekli deneyim, mezuniyet koşulları ve sınavlar, tercih edilen cinsiyet, yaş ve çeviriden beklenenler açısından incelenmiştir. Ayrıca bunlar, uluslararası bir standart olan ISO 17100: 2015’te gerekli görülen çevirmen özellikleri ile karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, çevirmen ilanlarında istenen niteliklerde öne çıkan bir gereklilik dilde yetkinlik iken ilgili alanlardan mezuniyet ve dil sınavları işe alımda ilanların çoğu tarafından belirtilen bir beklenti değildir. Çalışmadan beklenti normları ile ilgili olarak ortaya çıkan özelliğin ise çeviride akıcılık olduğu söylenebilir.

¹ Bu çalışma, 10-11 Ekim 2024 tarihlerinde gerçekleşen Türkiye’de Çeviribilim Araştırmaları Sempozyumu’nda (TÜÇEVAS) bildiri olarak sunulmuştur.

ABSTRACT

Knowing the expectations from a translator in the market may benefit both the students and the educators. Especially with the advances in translation technologies, translation students may think that their work opportunities have become more limited. This study aims to open a door to understanding what the expectations from translators are and if possible, what the expectations from translations, in other words the expectancy norms, are in today's Turkey. Another aim is to create a sample study for comparison with similar future studies and thus help in predicting the direction of the translation market and of the expectations from the translator. Hence, the job postings found with the keyword 'tercüman' from two websites on 23 May and 24 May 2024 formed the basis for this study. Of these, only the job postings which had 'tercüman' or 'çevirmen', which are words both used as translator or interpreter in Turkish, in their title or in the job description were included in the study. They were analysed with regards to the first/second language demanded, translation type (written/oral), other tasks demanded from the translator besides translation, required experience/education and exams, preferred age/sex for translators and expectations from the translations. Also, these were compared with the translator qualifications in the international standard ISO 17100: 2015. According to the results of the study, while one prominent translator qualification demanded is proficiency in language, most job postings do not state graduation and language exams as expectations. Fluency in translation is a property related to the expectancy norms that can be deduced from the study.

Keywords: translator, translator studies, expectancy norms, job postings

1. Giriş

Çeviri teknolojilerinde ve yapay çevirideki gelişmelerin, çeviri alanında öğrenim görmekte olan öğrencileri bir belirsizlikle karşı karşıya bıraktığı söylenebilir (bkz. Şahin, 2023). Öğrencilerin bugünün iş dünyasında kendilerine olan gereksinimin azaldığını düşünmeleri, kendilerini bu dünyaya nasıl hazırlamaları gerektiğini sorgular durumda olmaları mümkündür. Bu çalışmanın temel amacı, iki internet sitesindeki ilanları inceleyerek bu belirsizliğe bir ışık tutmak, bugünün Türkiye'sinde çevirmenden beklenenleri anlamak üzere bir kapı aralamaktır. İş ilanlarındaki bu beklentiler, çeviri hizmetlerinde uluslararası standartları belirleyen ISO 17100: 2015'te (Bundan sonra ISO 17100 olarak anılacaktır) gerekli çevirmen nitelikleri ile karşılaştırılarak ilanların beklentilerinin uluslararası standartlarla ne kadar uyumlu olduğu da saptanmaya çalışılacaktır. Böylelikle, Andrew Chesterman'ın (2009) çeviribilim içinde *çevirmen çalışmaları* olarak tanımladığı alana bu bağlamda bir katkı yapılması da amaçlanmaktadır.

İş ilanları, çevirmenin yanında çeviriden beklenenler için de bazı söylemler içerebileceğinden çalışmanın bir başka amacı da bu ilanlardaki *beklenti normlarını* (expectancy norms) gözlemlemektir (Chesterman, 2016). Diğer bir amacın ise ileride yapılacak benzer çalışmaların karşılaştırma yapabileceği, çeviri piyasasının nereye evrildiğini ve çevirmenden beklenenlerin nasıl değiştiğini sorgulamakta yararlanabileceği, günümüz Türkiye'sinin kısa bir dilimine ışık tutan bir örnek oluşturmaktır.

Bu çalışma kapsamında iş ilanları iki internet sitesi üzerinden incelenmiştir. Kullanılan internet siteleri indeed.com ve secretcv.com isimli sitelerdir. Bu internet sitelerinin seçilme nedeni bunların hem çok iş ilanı barındıran hem de üyelik gerektirmeyip herkese açık olan siteler olmalarıdır. Herkese açık başka iş ilanı siteleri de bulunmaktadır; bunların hepsindeki ilanlara bakmak bu çalışmanın kapsamını aşacağı için sadece ikisinin kullanılmasına karar verilmiştir. Indeed.com'un seçilmesinde, şirketin internet sitesinde comscore² verilerine dayanarak ayda 500.000'i aşan ilanla dünyanın bir numaralı iş arama sitesi olduğunun belirtilmesi etkili olmuştur (Indeed, t.y.a). Diğer iş ilanı sitesinin Türkiye merkezli bir kuruluşa ait olmasının uygun olacağı düşünülmüş ve diğerlerine göre daha uzun süreden beri faaliyet gösteren yenibiris.com ve secretcv.com³ internet siteleri arasından secretcv.com rastgele seçilmiştir. Veri toplama, bu iki sitede sırasıyla 23 Mayıs ve 24 Mayıs 2024'te gerçekleştirilmiştir. Tüm iş ilanları arasında arama yaparken *tercüman*⁴ anahtar sözcüğü kullanılmıştır. Bu anahtar sözcükle arama yapıldığında indeed.com'dan 102, secretcv.com'dan 23 iş ilanı elde edilmiş (indeed, t.y.b; secretcv, t.y.b), bunlardan hem iş unvanında çevirmen veya tercüman ibaresi bulunmayan hem de beklenen görevler bölümünde çeviri olmayanlar⁵ çalışma kapsamına alınmamıştır. İş unvanında veya iş tanımında çeviri, tercüme, çevirmen, tercüman ibaresi bulunanlar çalışmaya dahil edilmiş ve tüm bulgular bunlar üzerinden elde edilmiştir. Aynı firmada aynı pozisyon için her iki sitede de ilan varsa bunlardan da sadece biri çalışmaya alınmıştır.

Bu ölçütlere uygun, 42 firmaya ait toplam 64 ilan bulunmuştur. Bu ilanlar araştırmanın veri setini⁶ oluşturmuş ve bu veri ile edilen bulgular değerlendirilmiştir. Bu 64 ilanda çevirmen arayan sektörlerin neler olduğuna bakılmış ve hangi sektörde, hangi sayıda çevirmen talebi olduğu saptanmıştır. Daha sonra beklentilerin hangi kategorilerde inceleneceğine karar verilmiştir. Bu beklenti kategorilerinin belirlenmesinde bunların genellikle iş ilanlarında bulunan ve hatta ilanlarda benzer şekilde sınıflanan özellikler olması ve bunların çeviri eğitiminde/öğrencileri yönlendirmede işe yarayabileceğinin düşünülmesi etkili olmuştur. Bu şekilde belirlenen ve incelenen kategoriler şunlardır:

- (1) İstenen dil ve ikinci dil,
- (2) Yapılacak çeviri türü (sözlü/yazılı),
- (3) İstenen deneyim,
- (4) Çevirinin yanında çevirmenden beklenen başka görevler,
- (5) Mezuniyet/sınav/sertifika koşulları,
- (6) İstenen yabancı dil düzeyine ait ifadeler,

² Comscore dijital platformlarda kullanıcı ölçümleri yapan bir medya ölçüm şirketidir (Comscore, t.y.).

³ Hem yenibiris.com hem de secretcv.com 2000 yılından beri faaldir (Akgün, 2023; Secretcv, t.y.a).

⁴ Anahtar sözcük olarak *çevirmen* ve *tercüman* denenmiş, *tercüman* anahtar sözcüğüyle daha fazla sonuç alındığı için bu anahtar kelimeyle elde edilen sonuçlar irdelenmiştir.

⁵ Örneğin bu arama sözcüğüyle çıkan bazı öğretmenlik pozisyonları

⁶ Veri setinden örnekler için bkz. Ek 1.

-
- (7) İstenen teknolojik beceriler,
 - (8) Cinsiyet/yaş tercihi,
 - (9) Çeviriden beklenenler.

Çalışmanın amacı doğrultusunda, bu kategorilerde çevirmenden/çeviriden ne gibi beklentiler olduğu veri seti üzerinden nitel olarak yorumlanmış ve nicel analizlerle desteklenmiştir. Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde bu çalışmanın kuramsal çerçevesi çizilecek, bulgular sunulacak ve elde edilen sonuçlar tartışılacaktır.

2. Kuramsal Çerçeve

Bu çalışmada kuramsal çerçeve olarak Andrew Chesterman'ın çevirmen araştırmaları ve beklenti normları kavramlarından yararlanılacaktır. Bu bölümde bu kavramlar hakkında bilgi verilecek ve ayrıca çeviri hizmeti sağlayıcıları için uluslararası bir standart olan ISO 17100'nin (Çeviri Hizmetleri: Çeviri Hizmetleri için Gereklilikler) sunduğu çevirmen gereklilikleri de daha sonraki tartışma için sunulacaktır.

2.1 Çevirmen Araştırmaları

Chesterman, çeviribilimde bir alt alan olarak önerdiği çevirmen çalışmalarını, yazılı ve sözlü çevirmenler üzerine ve çevirmenleri “birincil ve açık seçik” odak olarak yapılan çalışmalar olarak tanımlamaktadır (2009, ss. 13-14). Çevirmen araştırmalarında metinlerin ikinci planda olduğunu ve çevirmen araştırmalarının sorularının çevirmenleri birinci öncelik olarak ele aldığını söyleyen Chesterman, bu çalışmaları çeviri sosyolojisi ile ilişkilendirmektedir (s. 14). Chesterman'a göre çeviri sosyolojisi üçe ayrılabilir: ürün olarak çevirilerin sosyolojisi, çevirmenlerin sosyolojisi ve süreç olarak çevirinin sosyolojisi (2006, s. 12). Chesterman, çevirmenlerin sosyolojisi alt başlığı altında ele alınabilecek çalışmalar arasında şunları saymaktadır: “[...] farklı kültürlerdeki (farklı türlerdeki) çevirmenlerin statüleri, maaş oranları, çalışma koşulları, rol modelleri ve çevirmenin habitusu, profesyonel örgütler, akreditasyon dizgeleri, çevirmen ağları, telif hakları” (2009, s. 16)⁷. Cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve güç ilişkilerinin çevirmeni nasıl etkilediği; basında ve yazında çevirmenin nasıl temsil edildiği; çevirmenlerin, işleri hakkındaki yazı, röportaj, önsöz gibi metinlerle ortaya koydukları yaklaşımlar; çevirmen ideolojisi, çeviri etiği; gönüllü çevirmenler ve eylemci çevirmenler hakkında yapılan çalışmalar da Chesterman tarafından bu alanda çalışılabilecek diğer konulara örnek olarak verilmektedir (ss. 16-17).

Chesterman (2009, ss. 19-20), bir ‘eyleyen’ modeli olarak da adlandırılabilceğini dile getirdiği çevirmen çalışmalarını da üçe ayırmaktadır. Buna göre çevirmenler üzerine yapılabilecek araştırmalar kültürel, bilişsel ve sosyolojik alanlarda yürütülebilir. İş ilanları üzerinden çevirmenden beklenenleri araştırma amacıyla olan bu çalışma için ise çevirmen çalışmalarının en çok üçüncü dalının yani sosyolojik alanın uygun olduğu söylenebilir çünkü bu dal çevirmenlerin sosyal ağları, “başka gruplarla ve ilgili teknolojiyle ilişkileri”, çalışma süreçleri, vb. ile ilgilenir (s. 19). Bu çalışmayla, çevirmen

⁷ Aksi belirtilmediği takdirde bu çalışmadaki tüm çeviriler yazara aittir.

çalışmalarının bu dalında bir araştırma yapılarak 2024 Türkiye'sinin bir döneminde çevirmenlerin neler beklediğine dair ipuçları elde edilmeye çalışılmıştır.

2.2 Beklenti Normları

Çeviribilimde ilk kez Gideon Toury (1995) tarafından kullanılan “norm” kavramının tanımı, “bir topluluk tarafından paylaşılan – neyin doğru veya yanlış, yeterli veya yetersiz olduğuna dair – genel değer ve fikirlerin belirli durumlar için uygun ve uygulanabilir performans yönergelerine çevrilmesi” olarak yapılmıştır (Toury, 1995, s. 55). Normlar; kültürlere, toplumlara ve zamana göre değişebilen sosyokültürel kısıtlardır ve kişilerin bunları eğitim ve içinde bulundukları toplumsal durumlar yoluyla kazandıkları kabul edilir (Munday, 2016, s. 16). Toury'nin norm kavramı, çeviribilim alanında, özellikle de yazılı çeviri üzerine birçok çalışmada kullanılmıştır (Baker, 2009, s. 189).

Normlar üzerinde çalışma yapan bir diğer araştırmacı Andrew Chesterman'dır. Toury'nin normları daha çok metinlerle ilgili iken Chesterman'ın normları çevirinin daha çok sosyal tarafıyla ilgilenir (Tahir Gürçağlar, 2011, s. 139). Toury'nin öncül ve çeviri-süreci normlarına⁸ farklı bir açıdan bakıp normları ürün ve süreç açısından değerlendiren Chesterman (2016, s. 65), süreç normlarını çeviri sürecini düzenleyen normlar olarak değerlendirir ve bunları “uzmanlık normları” (professional norms) olarak adlandırır. Chesterman'a göre uzmanlık normları üç alanda incelenebilir: çevirmenin çeviriyi isteyene, kaynak metnin yazarına, okuyuculara ve çevirmen olarak kendisine bağlılığını yöneten *hesap verebilirlik normu* (accountability norm), herhangi bir durumda bütün tarafların iletişimini artırmaya ve çevirmenin iletişim uzmanı özelliğini ortaya koymasına yönelik *iletişim normu* (communication norm) ve erek metin ile kaynak metin arasında uygun bir benzerliğe yön veren *ilişki normu* (relation norm) (2016, ss. 66-67).

Chesterman ürün normlarına ise beklenti normları adını vermektedir çünkü bunlar erek kitle tarafından şekillendirilir (2016, s. 62). Beklenti normları Chesterman tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır:

Beklenti normları (belirli bir türdeki) bir çevirinin okuyucuları tarafından (bu türdeki) bir çevirinin nasıl olması gerektiği hakkındaki beklentileri ile oluşur. Bu beklentiler kısmen erek kültürdeki baskın çeviri geleneği ve kısmen de erek dildeki (benzer bir metin türüne ait) paralel metinlerin biçimi, yani erek kültürdeki baskın sahneler ve çerçeveler ile belirlenir (krş. Hermans 1991). Ekonomik ve ideolojik etkenler, kültürler içinde ve arasındaki güç ilişkileri ve benzerlerinden de etkilenebilir. (Chesterman, 2016, s. 62)⁹

Araştırma kapsamında beklenti normları ile ilgili Türkiye'de yapılan başka çalışmalar da incelenmiştir. Bunlardan bir kısmı sözlü çevirilerdeki beklentilerle ilgilidir¹⁰. Sözlü çevirilerdeki beklentilerle ilgili çalışmalardan ikisi, elinizdeki çalışmanın da araştırdığı, çevirmenleri çevirmenliğin yanında başka görevlerin de bekleyip beklemediği konusuna da eğilmektedir. Bunlardan Olcay Şener Erkırtay ve Şeyda Kınal'ın (2021) çalışması sağlık sektöründe hasta ile doktor arasında sözlü çevirmenlik yapan

⁸ Gideon Toury'nin çeviri normlarının türleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Toury (1995).

⁹ Metnin içinde Theo Hermans'tan yapılan alıntı Chesterman'a aittir.

¹⁰ Sözlü çevirideki örnekler için bkz. Özkaya (2015), Şener Erkırtay & Kınal (2021), Şener Erkırtay (2021), Şahin (2023), Arslan (2024).

çevirmenleri, beklenti ve uzmanlık normları açısından tartışmaktadır. Bu çalışmaya göre doktorlar, çevirmenleri bir yandan sadece dil uzmanı olarak nitelendirmekte, bir yandan da uygulamada onları çok çeşitli görevleri yapan bir kişi olarak algılamaktadırlar. Şener Erkırtay'ın (2021) hastane yöneticileri ve doktorların sözlü çevirmenlerden beklentileri üzerine daha kapsamlı bir araştırma yaptığı doktora tezinde de en ön plandaki beklentinin dil edinci olduğu ortaya çıkmakla beraber hem hastane yöneticilerinin hem de doktorların sözlü çevirmenlerden başka görevler de yapmalarını bekledikleri görülmektedir. Bu çalışmalardan hareketle, tıp alanında sözlü çevirmen olarak çalışanları, sadece çevirmenlik değil başka görevlerin de beklediği söylenebilir.

Türkiye'de beklenti normlarının araştırıldığı çalışmaların bir kısmı da yazılı çevirilerle ilgilidir. Bunlardan, beklenti normlarına edebiyat alanında Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* üzerinden bakan Büşra Yaman'ın (2017) çalışması, beklenti normlarını yan metinler ve çevirmen stratejileri üzerinden araştırmaktadır. Yaman'ın (2017) bu çalışmadaki gözlemlerinden biri, çevirmenlerin, yan metinlerle, okuyucuda rahat ve doğal bir okuma deneyimi beklentisi oluşturduklarıdır. Böylece en azından bu çeviri için rahat ve doğal bir dil kullanımının bir beklenti normu olarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

İncelen çalışmalarda çeşitli alanlarda beklenti normlarının araştırıldığı görülmektedir ancak iş ilanlarında beklenti normlarının ipuçlarının arandığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. İş ilanlarında çeviriden ne beklendiğine dair ipuçları olması muhtemel olduğundan bu çalışma kapsamında incelen ilanlarda beklenti normlarının da izi sürülecektir.

2.3 ISO 17100'e göre Çevirmende Gerekli Nitelikler

ISO (Uluslararası Standartlar Kuruluşu) çeşitli sanayi süreçleri ve hizmetler için standartları belirleyip uygun kurumları sertifikalandıran bir kuruluştur. ISO 17100 bu kuruluş tarafından oluşturulmuştur ve büyüklük fark etmeksizin çeviri hizmeti sağlayıcılarının uygulamaya koyması gereken şartları ve çeviri sürecinin "çeviri hizmetlerinin kalitesini ve sağlanmasını doğrudan etkileyen tüm yönleri için gereklilikleri belirler" (ISO, 2015). Bu standart sadece yazılı çeviri hizmetleriyle ilgilidir¹¹.

ISO 17100'e göre çevirmen aşağıdaki niteliklerden en az birine sahip olmalıdır ve çeviri hizmeti sağlayıcıları, onlardan bu niteliklerden en az birine sahip olduklarına dair belgeyi almalıdır:

- (a) Geçerliliği kabul edilen bir yükseköğretim kurumundan çeviri, dilbilim veya dil çalışmaları alanından bir diploma veya önemli ölçüde çeviri eğitimi içeren eşdeğer bir diploma almış olmak,
- (b) Geçerliliği kabul edilen bir yükseköğretim kurumundan başka herhangi bir alanda diploma almış olmak ve çeviride iki yıllık tam zamanlı profesyonel deneyime sahip olmak,

¹¹ Bu standarttan sonra 2017'de makine çevirisi çıktısının düzeltilmesi ile ilgili ISO 18587:2017 ve 2023'te sözlü çeviriyi de içeren ISO 20539:2023 yayınlanmıştır. Bu dokümanlara çalışma kapsamında ulaşılamadığından ve bunların da benzer gereklilikler sunabilecekleri düşünüldüğünden bu çalışmada ISO 17100:2015 kullanılmıştır.

(c) Çeviride beş yıllık tam zamanlı profesyonel deneyime sahip olmak (ATC Certification, 2021, para. 6)

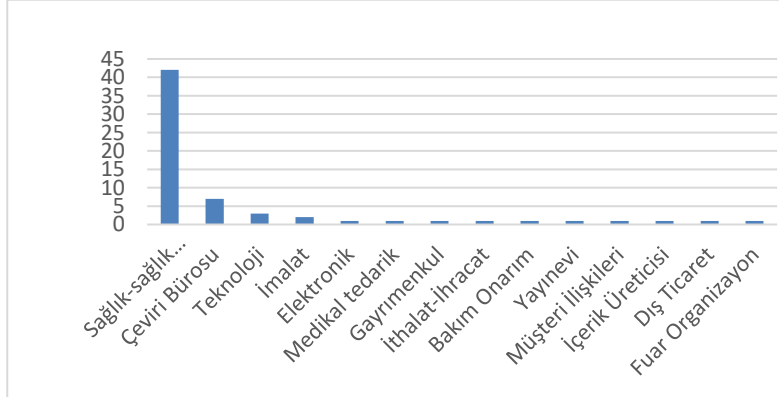
ISO 17100'ün, çeviri hizmeti sağlayıcılarının bünyelerinde barındırdığı yazılı çevirmenlerden beklentilerinin bu işteki kaliteyi sağlamaya yönelik olduğu düşünülürse bu sertifikalandırmaya tabi olan yerlerde çalışan çevirmenlerde bu özelliklerin olmasının da çeviride kaliteyi arttıracacağı düşünülebilir. Bu çalışmada, bu uluslararası standartlardaki beklentilerle ilanlarda ortaya çıkan piyasadaki beklentiler de karşılaştırılacaktır.

3. Bulgular

Çalışmanın giriş bölümünde açıklanan yöntemle incelenen veri setinden çeşitli bulgular elde edilmiştir. Elbette ki bu bulgular kısa bir döneme ait, o dönemdeki tüm iş ilanlarını kapsamayan kısıtlı verilerden elde edilmiştir. Ancak yine de çevirmenden ve çeviriden beklenenler hakkında çeşitli ipuçları verebilecekleri düşünülmektedir. Bu bölümde bu bulgular sunulacaktır. Çevirmen ve çeviride aranan niteliklere geçilmeden önce tüm ilanların sektörleri incelenerek belirlenen tarihte hangi sektörde kaç çevirmen arandığına bakılmıştır:

Şekil 1

Çevirmen Arayan Sektörlerdeki İlan Sayısı

Şekil 1’de, 14 sektördeki 64 iş ilanından 42’sinin sağlık sektörü ve sağlık turizmi alanında olduğu görülmüştür ki bu, toplam ilan sayısının çok büyük bir oranına, %65,6’sına denk gelmektedir. Sağlık alanını 7 ilanla çeviri büroları takip etmektedir. Teknoloji sektörü 3 ilanla, imalat sektörü ise 2 ilanla tek ilana sahip diğer sektörlerin önünde yer almaktadır.

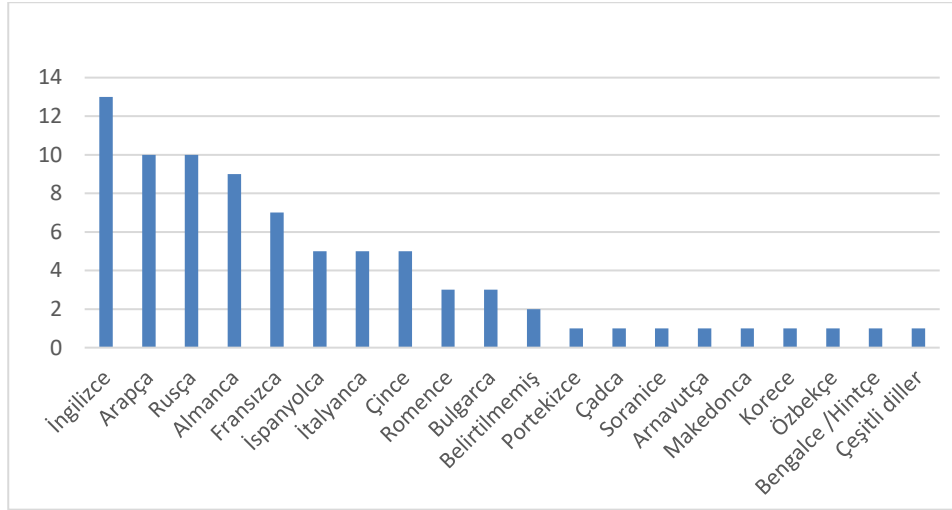
3.1 İş İlanlarına Göre Çevirmen/Çeviri ile İlgili Beklentiler:

3.1.1 İstenen Dil ve İkinci Dil

İş ilanlarında aranan niteliklere bakılırken öncelikle hangi dillerde çevirmen arandığı incelenmiştir.

Şekil 2

Çevirmenlerde Aranılan Dile Göre İlan Sayısı

Verilere göre çok sayıda dilde çevirmen arandığı görülmektedir. İlanlarda en çok İngilizce bilen çevirmen aramaktadır. Bunu Arapça ve Rusça izlemektedir. Çalışma kapsamında ilanlarda zorunlu olarak istenen ikinci dile de bakılmış, toplam 7 ilanda ikinci dilin zorunlu olduğu görülmüştür. İstenen birinci yabancı dile benzer şekilde bunlarda da İngilizce dört ilan ile başı çekmekte, iki ilanla Rusça ve bir ilanla Fransızca onu takip etmektedir. İkinci dilin, zorunlu olmasa da tercihen istendiği belirtilen iki ilandan birinde İngilizce, birinde de Arnavutça tercih edilen ikinci yabancı dildir.

3.1.2 Yazılı mı? Sözlü mü?

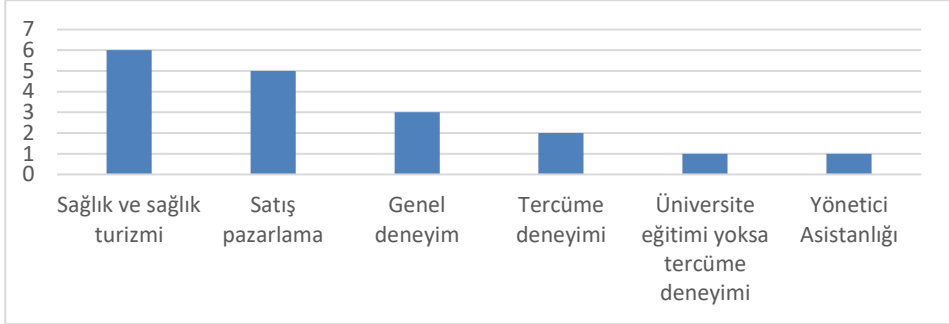
İş ilanlarında iş tanımının sözlü çeviri mi yazılı çeviri mi içerdiğine bakıldığında sadece yazılı ya da sadece sözlü çeviri yapacak eleman aradığını belirtenlerin sayısının oldukça az olduğu görülmüştür. Sadece yazılı çevirmen arayan ilanların sayısı 3, sadece sözlü çevirmen arayan ilanların sayısı 1'dir. Çevirmenden hem sözlü hem de yazılı çeviri bekleyen ilan sayısı 15 iken bu konuya hiç değinmeyen ilan sayısı 45'tir ve büyük çoğunluğu oluşturmaktadır.

3.1.3 Beklenen Deneyim

İncelenen çevirmen ilanlarında deneyim isteyen ilanlardan bazıları zorunlu deneyim isterken bazıları deneyimi zorunlu tutmamakla birlikte tercih etmektedir. On sekiz ilanda deneyim zorunlu görülmekte, 25 ilanda tercih sebebi olarak ortaya çıkmaktadır.

Şekil 3

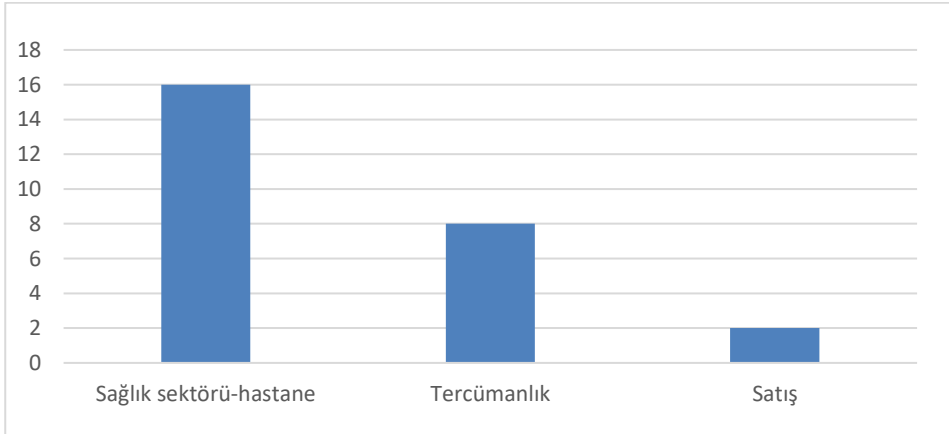
Çevirmenlerde İstenen Zorunlu Deneyim Alanına göre İlan Sayısı

Zorunlu deneyim isteyen ilanlarda sağlık ve sağlık turizmi alanında deneyim en çok ilanla başı çekerken satış/pazarlamada deneyim de bunu takip etmektedir. Toplam 64 ilandan sadece 2'si tercüme deneyimini zorunlu görmektedir.

Şekil 4

Çevirmenlerde Tercihen İstenen Deneyim Alanına göre İlan Sayısı

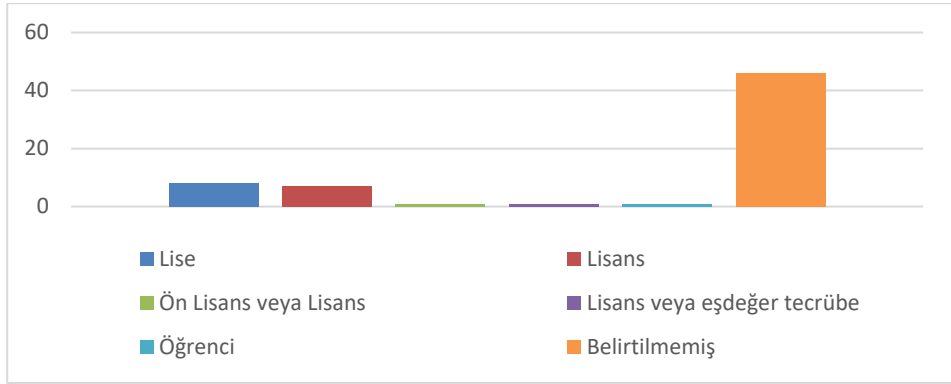
Tercihen istenen deneyimde yine sağlık alanında deneyimin birinci sırada olduğu görülmektedir. Zorunlu tercihlerden farklı olarak daha önceki bir tercümanlık deneyimi burada en çok tercih edilen ikinci deneyim tipi olarak ortaya çıkmaktadır. Tercümanlık deneyiminin hangi alanda olmasının istendiğine dair beş ilanda bir bilgi bulunmamasına rağmen, üç ilan hangi alanda çeviri deneyiminin tercih edildiği belirtilmiştir ki bunlardan ikisi medikal (tıbbi) çeviri, biri de kitap çevirisidir. Satış deneyimi ise zorunlu deneyim isteyen ilanlardaki sayıdan az olsa da tercihen deneyim isteyen ilanlar arasında da yer almıştır.

3.1.4 Beklenen Mezuniyet Koşulları

Bu çalışmada, iş ilanlarında, çevirmen olarak çalışacak kişiler için ne gibi mezuniyet koşulları olduğu da araştırılmıştır. Bu mezuniyet koşullarının bazılarının zorunlu olduğu, bazılarının da tercih edildiği gözlenmektedir.

Şekil 5

Çevirmenlerden Zorunlu İstenen Mezuniyet Koşuluna göre İlan Sayıları

Şekil 5'te de görüldüğü gibi 64 ilandan büyük çoğunluğunu oluşturacak şekilde 45 ilanda mezuniyet koşulu bulunmamaktadır. Dokuz ilanda lise mezuniyeti alt koşul olarak bulunurken bunu 7 ilanla lisans mezuniyet koşulu takip etmektedir. Birer ilanda da “ön lisans veya lisans”, “lisans veya eşdeğer tecrübe” ve “öğrenci” ifadeleri beklenen mezuniyet koşullarını belirtmektedir.

Zorunlu olmayıp tercih edilen mezuniyet koşulları ise 4 ilanda görülmektedir. Bunlar ikisinde ön lisans/lisans, üçünde de lisans mezuniyeti tercih edilmektedir.

3.1.5 Mezuniyet Bölümü/Sınav/Sertifika Koşulları

İncelenen ilanların 53'ünde bir mezuniyet bölümü, sınav sonucu veya sertifika koşulu olmadığı görülmektedir. Bu konulardaki beklenti sadece 11 ilanda görülmektedir. Mezuniyet bölümü olarak yalnızca mütercim ve tercümanlık veya çeviribilim bölümlerini zorunlu gereklilik olarak sunan bir ilan bulunmamaktadır. Mezuniyet bölümü gereklilikleri ilanlarda şu şekilde ifadelerle yer almıştır (Indeed, t.y.b; secretcv, t.y.b)¹²:

(1) Üniversitelerin tercümanlık, yabancı dil öğretmenlik ya da dil edebiyat bölümlerinden mezun

(2) İlgili üniversitelerden

(3) Üniversitelerin Almanca öğretmenliği bölümünden mezun olmak

(4) Üniversitelerin ilgili bölümlerinden (Çin Dili ve Edebiyatı, Sinoloji vb.) mezun

¹² İş ilanlarındaki ifadelerde bulunan dilbilgisi/yazım yanlışları, çalışmaya alınırken düzeltilmiştir.

(5) Üniversitelerin lisans düzeyinde bölümlerinden tercihen sosyal içerikli (Turizm, İletişim İşletme, Uluslararası İlişkiler, Pazarlama) bölümlerinden mezun olmak

(6) Rusça dillerinin ilgili bölümlerinden mezun / Tüm dünya dillerinin mütercim tercümanlık, dil ve edebiyat, dil bilimi ve çeviri bilimi bölümlerinden mezun

(7) Son üç yıl içerisinde Tömer, YDS gibi sınavlardan en az 65 puan almış olan veya lisans düzeyinde mütercim ve tercümanlık bölümünden mezun olduğuna dair belgeye sahip olan

(8) Üniversitelerin tercümanlık, yabancı dil öğretmenlik ya da dil edebiyat bölümlerinden mezun

Bu bulgulardan çeviribilim/mütercim ve tercümanlık mezuniyetinin çoğu ilanda bir gereklilik olarak görülmemesine rağmen dil ile ilgili bir mezuniyet isteyen tüm ilanlarda olduğu anlaşılmaktadır.

Herhangi bir dil sınavında başarı sadece üç ilanda bir beklenti olarak ortaya çıkmaktadır. Bunlardan biri; Arapça, İngilizce, Rusça tercüman arayışı olan bir iş ilanıdır¹³. TÖMER ve YDS gibi dili değerlendiren sınavlardan en az 65 alınmasını bekleyen bu ilan TÖMER'i de içermesi bakımından anadili Türkçe olmayanlara yönelik olabilir çünkü TÖMER Türkçe dilini tanıtmak, yaygınlaştırmak ve yabancılara öğretmek amacıyla kurulmuş bir kurumdur ve sınavlarla sertifikasyon vermektedir (TÖMER, t.y.). Çince-Türkçe çeviri yapabilecek asistan ve pazarlama asistanı arayan iki diğer ilanda da Çince düzeyini ölçen HSK 5 veya HSK 6 sınavlarından başarılı olma koşulu vardır. Belgelendirme koşulu olan bir başka ilanın ise İspanyolca çevirmen ilanı olduğu görülmektedir. Bu ilanda başvuracak kişilerden İspanyolca bilgisini belgelemeleri beklenmektedir.

3.1.6 Farklı Görev Beklentisi

İncelen iş ilanlarının 28'inde çevirmenliğin yanında ana iş¹⁴ veya yan iş olarak başka görevler de beklendiği görülmektedir. Bu görevlerin bazıları unvan kısmında bazıları da iş tanımlarında belirtilmektedir. Aşağıdaki şekilde bu 28 ilandaki çevirmenlerin başka hangi pozisyonlarda çalışması beklendiği verilmiştir.

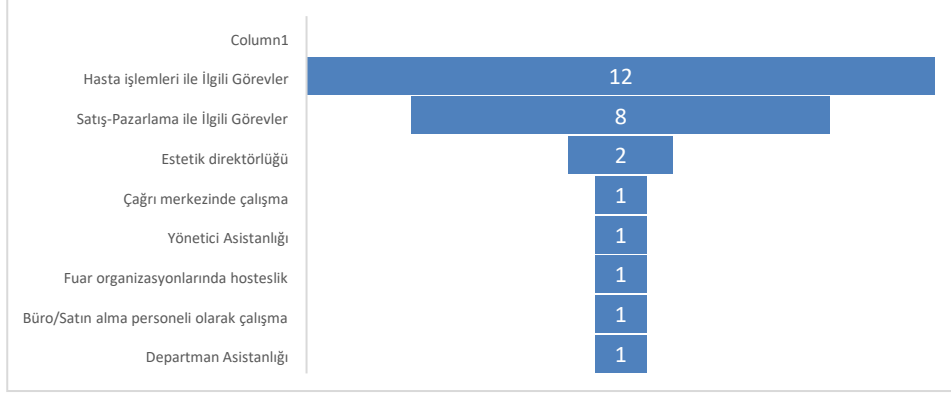
Sağlık ve sağlık turizmi sektöründeki iş ilanlarının sayıca en fazla olmasına paralel olarak hastaların işlemlerinde çeşitli görevler almak en çok istenen ek iş olarak ortaya çıkmaktadır. Satış-pazarlama görevlerinde rol üstlenmek de çevirmenlerden beklenen görevler arasında ikinci sırayı almaktadır. Şekil 5'te görülen bulgular, çeviri yapacak kişileri çeşitli başka görevlerin de bekleyebileceğini göstermektedir.

¹³ Bu ilandaki sınav sonucu gerekliliği, lisans düzeyinde mütercim ve tercümanlık bölümünden mezun olunması durumunda geçerlidir.

¹⁴ Örneğin bir ilanda yönetici asistanlığı ana iş olarak görünmekte ama iş tanımında çeviri yapmasının da beklendiği belirtilmektedir.

Şekil 6

Çevirmenlerden Çevirmenliğin Yanında Beklenen Görevlere göre İlan Sayıları

3.1.7 Dil Düzeyi Beklentisi

İlanlarda çevirmen olarak çalışacak kişilerden beklenen dil seviyesi de çeşitli ifadelerle belirtilmektedir. Bunlarda dile hâkimiyet çeşitli şekillerde vurgulanmaktadır: “dile ileri seviyede hâkim”, “dile çok iyi düzeyde hâkim”, “iki dile ileri seviyede hâkim”, “sözlü ve yazılı dile hâkim” gibi. Birçok ilanda ise ana dil seviyesinde dil istenmektedir. Dokuz ilanda “dile native¹⁵ düzeyde hâkim olabilen”, 5 ilanda “dili ana dil seviyesinde olan”, 3 ilanda “ana dil düzeyinde dil bilen”, 3 ilanda “dili ana dil seviyesinde yazılı ve sözlü olarak kullanan”, 2’şer ilanda “dili en az C1 seviyesinde veya ana dili olarak bilen”, “Türkçeden başka iki dili ana dili gibi konuşabilen”, “dili en az C1 seviyesinde veya ana dili olarak bilen”, bir ilanda da “ana dil ve ileri seviye” ifadeleri geçmektedir¹⁶. Yabancı dil düzeyi ile ilgili başka bir beklenen özellik akıcılık olarak görülmektedir. “İleri sevide akıcı”, “günlük dili akıcı bir şekilde konuşabilen”, “Türkçeden başka iki dilde akıcı olan”, “çeşitli dillerde akıcı” ifadeleri 1’er ilan metninde bulunmaktadır. Ayrıca 2’şer ilanda “Türkçeyi akıcı bir şekilde konuşabilen”, “dili akıcı konuşabilen” ve 3 ilanda da “akıcı konuşabilen” denerek akıcılık beklentisi belirtilmiştir. Bazı ilanlardaki “uzman olduğu dili her iki yönde de kullanan”, “iki dile ileri seviyede hâkim” gibi ifadelerle çeviride her iki dildeki yetkinliğin vurgulanmış olduğu söylenebilir. Diğer bazı ilanlarda ise dil becerileri için daha az iddialı beklenti ifadeleri kullanılmış görülmektedir: ‘İyi derecede dil’ ve ‘İyi dil becerileri’ bunlara örnekler.

¹⁵ Bu sözcük İngilizce olmasına rağmen ilan metnlerinde bu şekilde geçtiği için buraya böyle alınmıştır. Native dille birlikte kullanıldığında birinin ilk öğrendiği dil anlamındadır (Cambridge, t.y.) burada dil sözcüğü ile birlikte kullanılmamasına rağmen dil bağlamında kullanıldığı için bu anlamda yani Türkçedeki ana dil anlamında kullanıldığı düşünülebilir.

¹⁶ Buradaki ilanlarda birden fazla ilanda bire bir tekrarlanan ifadeler aynı firmanın farklı dillerdeki çevirmenler arayan ilanları olması nedeniyle olabilir.

3.1.8 Teknoloji Becerileri Beklentileri

İncelenen ilanların 17'sinde teknolojik becerilerle ilgili olan beklentiler yer almaktadır. İlanlardaki, çeviriyle en yakın ilişkisi olan teknolojik beceri, ilanda "tercihen 'Trados' programını kullanabilen" şeklinde ifade edilen, Trados isimli bilgisayar destekli çeviri¹⁷ sistemini kullanma becerisidir. Bu beklentinin bulunduğu tek ilan, yazılı çeviri yapacak bir medikal çevirmen arayışında olan bir ilandır. Bunun dışında Microsoft Office¹⁸ programlarının farklı düzeylerde kullanımı da 14 ilanda beklenti olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ilanlardan bazıları bu beceriyi "tercihen" olarak belirtmiştir. Bir ilanda WordPress¹⁹ altyapısını bilmenin bir tercih sebebi olduğu, bir ilanda da CRM²⁰ programlarına hâkim olmanın beklendiği yazmaktadır. Bazı ilanlarda ise bir ilanda "bilgisayar kullanımı", bir ilanda da "temel bilgisayar ve Office becerilerine sahip, mail ve sosyal medya konularında temel seviyede bilgi sahibi" olarak verilen beklentilerde görüldüğü gibi daha temel teknolojik beceriler yeterli görülmektedir.

3.1.9 Yaş ve Cinsiyet Beklentisi

Çoğu ilanda yaş ve cinsiyet belirtilmemesine rağmen dört ilanda bunlara değinildiği görülmüştür. Yaş tercihi dört ilanda, cinsiyet tercihi bir ilanda belirtilmiştir; yaş tercihinin belirten ilanlardan biri aynı zamanda cinsiyet tercihinin de belirtmiştir. Yaş tercihinin belirten iki ilan beklentilerini "20-30" yaş arası olarak dile getirirken iki ilan "genç" olarak ifade etmiştir. Cinsiyet beklentisini "kadın" olarak ortaya koyan ilan aynı zamanda yaş tercihinin "20-30" olarak belirten ilanlardan biridir.

3.1.8 Çeviriden Beklentiler

Bu çalışmanın amaçlarından biri çevirmenden beklenenlerin yanı sıra çeviriden beklenenlerin de ilanlar üzerinden anlaşılmaya çalışılmasıdır. Bu amaçla incelenen metinlerde doğrudan çevirilerden beklentilerle ilgili iki ilana rastlanmıştır. Bunlardan birinde çevirmenden "İngilizceden Türkçeye ve Türkçeden İngilizceye tercümeleri akıcı ve sorunsuz yapabilecek" olması beklenmektedir. Bir çeviri bürosunun ilanında çeviriden beklentiler ile ilgili şu ifadeler ise daha detaylıdır: "Dokümanların çevirilerini hedef kültür, doğru terminoloji ve doğru dil yapısı bağlamında gerçekleştirmek, [...] çevirisi

¹⁷ Bilgisayar destekli çeviri araçları kaynak metin ve erek metin birimlerini çiftler halinde karşılaştırır. Daha önceki çevirilerin veri tabanlarını oluşturmada kullanılan çeviri belleği üzerinden bu çiftler arasındaki benzerlikleri gösterir. Bu da çevirmenin hızını ve başka çevirmenlerle arasındaki tutarlılığı artırır (Munday, 2016, s. 289).

¹⁸ "Microsoft Office, 1989 yılında Microsoft tarafından tanıtılan, Microsoft Windows ve MacOS işletim sistemlerinde biriyle ilişkili masaüstü uygulamaları, sunucular ve hizmetler sunan bir ticari ofis yazılım paketidir[...] Şu anda ofis işleri için kullanılan en yaygın yazılım, Microsoft Word gibi kelime işlemci yazılımları, Microsoft Excel gibi elektronik tablo yazılımları ve Microsoft PowerPoint gibi sunum yazılımlarıdır" (İstanbul Gelişim Üniversitesi, t.y., para.1,4)

¹⁹ WordPress kişilerin kendi internet sitelerini veya bloglarını oluşturmalarına yarayan açık kaynaklı bir içerik yönetim sistemidir (krş. Kinsta, 2024)

²⁰ CRM, yani Müşteri İlişkileri Yönetimi (Customer Relations Management) "[s]atış öncesi ve satış sonrası tüm müşteri ilişkilerini yönetmektir. CRM programı, kullanıcıların, pazarlama, satış, müşteri ilişkileri ve diğer tüm operasyonel süreçlerinin yönetildiği bir otomasyondur" (Mysoft, t.y., para. 3-4)"

yapılan metnin orijinal mesajı ve tonu taşıdığından emin olmak”. Bu doğrultuda, çeviriden beklentilerin de net bir şekilde ifade edildiği belirtilebilir.

4. Tartışma

Yapılan incelemede birçok farklı alanda çevirmen talebi olduğu ama en çok çevirmenin sağlık sektöründe arandığı görülmüştür. Sağlık sektörü deneyiminin de bazı ilanlarda zorunlu veya tercihen istendiği, iki ilanda da tıbbi çeviri deneyiminin tercih sebebi olduğu ortaya çıkmıştır. Bunlardan hareketle, eğitimde buna yönelik adımlar atmanın önemli olduğu söylenebilir. Çevirmen arayan sektörlerde sağlık sektöründen sonra en çok talebin ise çeviri bürolarından olduğu anlaşılmaktadır. İş ilanlarının çoğunda çevirmenden sözlü mü yazılı mı çeviri isteneceği belirtilmemektedir. Bu konuda bir tercih belli etmeyen 45 ilanın, alacağı elemanları hem sözlü hem de yazılı çeviri yaptırmak üzere almak istediği düşünülebilir. Bu yüzden piyasada genellikle çevirmenden sadece yazılı veya sözlü çeviri değil her ikisini de yapması beklendiğini söylemek olasıdır.

Bu çalışma kapsamında beklenti normları ile ilgili olarak incelenen çalışmalarda sözlü tıp çevirisi yapan çevirmenlerden başka bazı görevler de beklendiği belirtilmektedir (Şener Erkırtay, 2021; Şener Erkırtay & Kıncal, 2021). İş ilanlarındaki bulgular da bu çalışmaları desteklemekte hem sağlık sektöründe hem de başka sektörlerde çevirmenleri iş hayatında çevirmenliğin yanında başka görevlerin de bekleyebileceğine işaret etmektedir. Çevirmen ilanlarında çevirmenliğin yanında adaylardan en çok beklenen görev, hastalar ile ilgili çeşitli süreçleri yürütmek olarak görülmektedir. Bunun nedeni muhtemelen en çok iş ilanının sağlık sektöründe olmasıdır. Bunun yanında hem sağlık sektöründe hem de diğer sektörlerde, satış/pazarlama ile ilgili görevler de çevirmenlerden yapmaları beklenen önemli bir ek çalışma alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Satış/pazarlamanın piyasada bekleniyor olmasının çevirmenlerin bu beklentilere karşılık vermesi zorunluluğunu beraberinde getirmeyeceği söylenebilirse de en azından satış/pazarlamaya da ilgisi olan çevirmenlik öğrencilerini bu alanda seçmeli ders almaya, staj yapmaya ve/veya bir ilanda da belirtilen ilgili yazılımları öğrenmeye yönlendirmek uygun olabilir. Çeviri yapması beklenen kişilerden istenen diğer işlerin ise belirli bir alanda yoğunlaşmayıp insan kaynaklarından fuar hostesliğine, yönetici asistanlığından çağrı merkezi elemanlığına çeşitli iş tanımlarını kapsadığı görülmüştür.

İş ilanlarında istenen aranan yabancı dillere bakıldığında İngilizceden sonra en çok çevirmen aranan dillerin Arapça ve Rusça olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunları da Avrupa dillerinden Almanca, Fransızca, İspanyolca, İtalyanca ve Asya’dan Çince takip etmektedir. Öğrenciler ikinci dil olarak seçmeli derslerde ve/veya varsa okul kurslarında bu dillere yönlendirilebilir. Ancak bunun yanında çok çeşitli dillerden de çevirmen aranmaktadır, bunların ikinci dil olarak öğrenilmesi de öğrencilerin iş imkanlarını artırabilir.

İşverenlerin, dile hâkimiyet ve dili ana dil gibi kullanabilmek ifadeleriyle yabancı dilde aradıkları düzeyi ortaya koydukları söylenebilir. Lisans mezuniyeti ve dil seviyesini belgelendirme ise önemli beklentiler olarak ortaya çıkmamaktadır. Mezuniyet ve dil seviyesini belgelendirme koşullardan genel olarak anlaşılan, ana dili olmayanların Türkçe bilgisi ve İspanyolca veya Çince gibi Türkiye’de daha az bilinen ve bir kişide yeterliğinin

anlaşılması zor olan dillerin bilgisi için belge veya sertifikanın işverenlerce daha çok beklendiğidir.

İş ilanlarında çevirmenlerde aranan özelliklerin genel olarak ISO 17100 standartlarının altında kaldığı söylenebilir. Bu standardın gerekliliklerine sahip çevirmen beklentisinde olan dört iş ilanı bulunmaktadır. Bunlardan biri bir çeviri bürosunun ilanıdır. Hem “ilgili üniversitelerden” ifadesiyle bir üniversite bölüm koşulu sunan hem de en az iki yıl ofiste veya serbest çevirmenlik deneyimi isteyen ve İngilizce/Almanca tam zamanlı çevirmen arayan bir ilanın bu beklentilerinin, ISO 17100’de çevirmenden istenen nitelikleri karşıladığı söylenebilir. Bunun dışındaki diğer üç ilanda dil bölümleri şart koşulduğundan bunlara başvuracak adayların da standardın niteliklerine uyduğu düşünülebilir. Bir ilandaki “ilgili bölümlerden mezun” ifadesi ile bu konudaki beklenti belirsiz kalmıştır, eğer burada kastedilen dil bölümleriyse bu ilanın da ölçütleri sağlayan bir çevirmen beklentisi içinde olduğu anlaşılabilir.

Bu çalışmada, çevirmen çalışmalarının sosyolojik alanının içerdiği diğer konulardan olan çevirmenlerin teknoloji ile ilişkileri ve meslekte beklenen cinsiyet/yaş bağlamında da çeşitli bulgular elde edilmiştir. İncelenen ilanların çoğunda teknolojik becerilere değinilmemiştir. Ancak beklenti olarak en çok adı geçen teknolojik yazılımın paketinin kelime işlemci, elektronik tablo oluşturucu, sunum hazırlama programları olduğundan çevirmenlerin de bu tip programlardan yararlanabilir olmalarının işverenler açısından bir beklenti olduğu söylenebilir. Bilgisayar destekli çeviri araçları gibi çeviri teknolojilerinin ise beklenti olarak arka planda kaldığı ama bir ilanda tercih sebebi olduğu görülmüştür. Bu da bu konuda bilgi sahibi olan adayların piyasada bir adım önde olduğunu düşündürülebilir. Cinsiyet ve yaş ise önemli ölçütler olarak görünmemektedir ama sayıları az da olsa bazı işverenlerin bunlara önem verdiği, gençliğin bir beklenti olarak ortaya çıktığı söylenebilir.

Çalışmanın bulgularına göre çeviride beklenti normuyla ilgili de bazı şeyler söylemek mümkün görünmektedir. Beklenti normu olarak akıcılık ön plana çıkmaktadır. Sadece bir ilanda çevirmenin yapacağı çevirilerin “akıcı ve sorunsuz olması” beklense de başka ilanlarda çevirmenin kullandığı dilde akıcı olmasının beklenmesinin, dolaylı yoldan çevirinin de akıcı olmasının beklendiğini gösterdiği söylenebilir. Bir çeviri bürosunun ilanından da çeviride hem bağlama ve erek dile hem de kaynak metnin tonuna ve vermek istediklerine önem verilmesi hem de doğru dil yapısı ve terminoloji kullanılması gerektiği anlaşılmaktadır. Bunlar, çalışma kapsamında incelenen Yaman’ın (2017) çalışmasında ortaya çıkan çeviride rahat ve doğal bir dile sahip olma beklentisini destekler niteliktedir.

5. Sonuç

Özellikle yaşanan teknolojik gelişmelerle çeviri piyasasının daha zorlu bir hale geldiği düşünülebilir. Çevirmende aranan nitelikleri ve çevirmenden/çeviriden beklentileri bilmek; bir yandan hem eğitimcilerin hem de öğrencilerin kendilerini belki de değiştirmekte olan koşullara daha iyi hazırlamaları açısından, bir yandan da araştırmacılar için mesleğin nereye evrildiği anlamak için bir başlangıç noktası oluşturması açısından faydalı olabilir. Bu amaçla incelenen 64 ilanda bu beklentiler konusunda bazı ipuçları elde edilmiştir.

Elde edilen sonuçlardan biri sağlık sektörünün çevirmen arayan sektörler içinde önemi olarak ortaya çıkmıştır. Çevirmenlerin büyük çoğunluğu bu sektörde aranmaktadır. Bu nedenle tıp çevirisinin, eğer halihazırda mevcut değilse bütün mütercim ve tercümanlık/çeviribilim bölümlerinin müfredatına eklenmesinin uygun olacağı söylenebilir. İş ilanları üzerinden yapılan bu çalışmanın, çevirmenden beklenen rolün salt dil odaklı olmayıp başka görevleri de içerdiğine, çevirmenden çok yönlülük beklendiğine işaret ettiği söylenebilir. Bu çok yönlülüğün yazılı/sözlü çeviri bağlamında da ortaya çıktığı söylenebilir çünkü ilanların çoğu sözlü veya yazılı çeviri yapacak eleman aradıklarını belirtmemektedir ve bu, çevirmenden hem yazılı hem de sözlü çeviri bekledikleri anlamına gelebilir.

İş ilanlarındaki dil düzeyi beklentilerinde, özellikle dili ana dil düzeyinde kullanabilmenin, bunun yanında dile hâkimiyetin ve akıcılığın ön planda olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak çoğunda da dildeki bu seviyeyi kanıtlayacak bir mezuniyet veya belge şartı bulunmamaktadır. İlanların çoğu yazılı çevirmenler için ISO 17100 gerekliliklerini sağlayacak beklentiler içermemektedir. ISO'nun, bu gereklilikleri dil hizmeti sağlayıcıları için çeviri kalitesini güvence almak üzere oluşturduğu düşünüldüğünde, çevirmenden beklentilerin içinde önemli bir yer tutmamalarının, piyasadaki çeviri kalitesinin düşük olmasına yol açabileceği düşünülebilir. Aslında her çevirmenlik öğrencisi mezun olduğunda bu standardın gerekliliklerini sağlayacaktır ve bunun bölüm mezunlarına başvuracakları işlerde avantaj sağlayabileceği de söylenebilir.

Bu çalışma kısa bir döneme aittir, kısıtlı sayıda ilan sitesini kapsamaktadır ve bir başlangıç niteliğindedir. Bu nedenle çalışmadan genel ve kesin yargıların çıkarılması yanlış olur ama çalışmanın bir başlangıç niteliğinde olduğu söylenebilir. Önümüzdeki yıllarda yapılacak benzer çalışmaların bulguları, bu çalışmanın bulguları ile karşılaştırılabilir ve bu da çevirmenden/çeviriden beklentilerin ne yöne doğru ilerlediğini anlamamıza yardımcı olabilir. Bu çalışmada iş ilanlarında yalnızca çevirmenden ve çeviriden beklenenler incelenmiştir. İş ilanlarından, çevirmen çalışmalarına katkı sunabilecek, çevirmenleri bekleyen çalışma koşulları (maaş, yarı/tam zamanlı çalışma, çalışma ortamı vb.) gibi başka alanlarda da bilgi edinilebileceği söylenebilir.

Yazar Katkıları

Birinci Yazar: Ayşe Sırma YALÇINDAĞ

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Author Contributions

First Author: Ayşe Sırma YALÇINDAĞ

Conflict of Interest: The author declares no conflict of interest.

Financial Support: The author declares that they received no financial support for this study.

Kaynakça

- Akgün, B. (2023, 31 Ekim). Yenibiriş, yepyeni bir hikaye yazıyor. *Platin*. <https://www.platinonline.com/kariyer-yonetimi/yenibiris-yepyeni-bir-hikaye-yaziyor-1088500>
- Arslan, O. (2024). *Diplomatik Siyasi Konferanslarda Kültürlerarası Arabulucu Olarak Tercümanın Karşılaştığı Kültüre Özgü Dil Sorunları*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- ATC Certification. (2021, 24 Ağustos). ISO 17100 Translator Qualifications. <https://atccertification.com/iso-17100-translator-qualifications/>
- Baker, M. (2009). Norms. M. Baker & G. Saldanha (Ed.), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (2. Baskı) içinde. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203872062>
- Cambridge University. (t.y.). Native. *Cambridge Dictionary* içinde. 10 Ocak 2024, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/native> adresinden edinilmiştir.
- Chesterman, A. (2006). Questions in the Sociology of Translation. J. F. Duarte, A. A. Rosa & T. Seruya (Ed.), *Translation Studies at The Interface of Disciplines* içinde (ss. 9-28). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/btl.68>
- Chesterman, A. (2009). The Name and Nature of Translator Studies. *HERMES - Journal of Language and Communication in Business*, 22(42), 13–22. <https://doi.org/10.7146/hjlc.v22i42.96844>.
- Chesterman, A. (2016). *Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory*. Gözden Geçirilmiş Baskı. John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/btl.123>.
- Comscore. (t.y.). About. 24 Mayıs 2024, <https://www.comscore.com/About> Adresinden edinilmiştir.
- Indeed. (t.y.a). Indeed Hakkında. 24 Mayıs 2024, <https://tr.indeed.com/about> adresinden edinilmiştir.
- Indeed. (t.y.b). Tercüman İş İlanları. 24 Mayıs 2024, <https://tr.indeed.com/jobs?q=terc%C3%BCman&l=T%C3%BCrkiye&from=searchOnDesktopSerp&vjk=307fc5ce245c490e> adresinden edinilmiştir.
- ISO. (2015). International Standard. ISO17000:2015 : Translation Services – Requirements for Translation Services. <https://www.iso.org/standard/59149.html>
- İstanbul Gelişim Üniversitesi. (t.y.). Microsoft Office Programları Nedir Ne İşe Yarar? 11 Ocak 2025, <https://bidb.gelisim.edu.tr/tr/idari-haber-microsoftofficeprogramlar%C4%B1> adresinden edinilmiştir.
- Kanca, Y. Ö. (2015). *Çevirinin Gösterim Özelliğinin Beklenti Normları Çerçevesinde İncelenmesi*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kinsta. (2018, 21 Şubat). What is WordPress?: Explained for Beginners. <https://kinsta.com/knowledgebase/what-is-wordpress/>
- Munday, J. (2016). *Introducing Translation Studies: Theories and Applications* (4. Baskı). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315691862>

-
- Mysoft. (t.y.). CRM Programı nedir?. 11 Ocak 2025, <https://www.mysoft.com.tr/crm-programi-nedir> adresinden edinilmiştir.
- Özkaya, E. (2015). *Konferans çevirmenliğinde normlar ışığında tarafsızlık kavramı*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Secretcv. (t.y.a). Hakkımızda. 23 Mayıs 2024, <https://www.secretcv.com/kurumsal/hakkimizda> adresinden edinilmiştir.
- Secretcv. (t.y.b). Tercüman İş İlanları. 23 Mayıs 2024, <https://www.secretcv.com/is-ilanlari/tercuman-is-ilanlari> adresinden edinilmiştir.
- Şahin, C. (2023). *Sağlık Turizminde Çeviriye Normlar Çerçevesinde Bir Bakış: İstanbul Örneği*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, M. (2023). *Yapay Çeviri*. Çeviribilim Yayınları.
- Şener Erkırtay, O., & Kıncal, Ş. (2021). A Comparative analysis of role perceptions and expectations of medical doctors and interpreters in healthcare settings. *RumeliDE Dil Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (23), 1100-1118. <https://doi.org/10.29000/rumelide.950025>
- Şener Erkırtay, O. (2021). *(Co)Constructing The Role of Healthcare Interpreters in Turkey: Interactional Dynamics in Triadic Encounters* [Unpublished Doctoral Dissertation]. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tahir Gürçağlar, Ş. (2011). *Çevirinin ABC'si*. Say Yayınları.
- Toury, G. (1995). *Descriptive Translation Studies – and Beyond*. John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/btl.4?locatt=mode:legacy>
- TÖMER. (t.y.). Hakkımızda. 15 Ocak 2025 tarihinde <https://tomer.ankara.edu.tr/hakkimizda> adresinden edinilmiştir.
- Tümer, G. D., & Aslan, A. S. (2021). Bir uzmanlık alanı olarak tıp çevirisi dersinin çeviri eğitimindeki yeri. *RumeliDE Dil Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (25), 1301-1313. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1032601>
- Yaman, B. (2017). Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü Başlıklı Çevirisinin İngilizce Çevirisinin Çeviri Normları Bağlamında İncelenmesi. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, (23), 243-260.